

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ МИНТАҚАВИЙ БЎЛИМИ
ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ**

**ХОРАЗМ МАЪМУН
АКАДЕМИЯСИ
АХБОРОТНОМАСИ**

Ахборотнома ОАК Раёсатининг 2016-йил 29-декабрдаги 223/4-сон қарори билан биология, қишлоқ хўжалиги, тарих, иқтисодиёт, филология ва архитектура фанлари бўйича докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган

2023-2/2

**Вестник Хорезмской академии Маъмуна
Издается с 2006 года**

Хива-2023

Бош муҳаррир:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.

Бош муҳаррир ўринбосари:

Ҳасанов Шодлик Бекўлатович, к.ф.н., к.и.х.

Таҳрир хайати:

*Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.
Абдуллаев Баҳром Исмоилович, ф-м.ф.д.
Абдуллаев Рашид Бабажонович, тиб.ф.д., проф.
Абдуҳалимов Баҳром Абдурахимович,
т.ф.д., проф.
Агзамова Гулчехра Азизовна, т.ф.д., проф.
Аимбетов Нагмет Каллиевич, и.ф.д., акад.
Аметов Якуб Идрисович, д.б.н., проф.
Бабаджанов Хушнот, ф.ф.н., проф.
Бекчанов Даврон Жуманазарович, к.ф.д.
Буриев Хасан Чутбаевич, б.ф.д., проф.
Ганджаева Лола Атаназаровна, б.ф.д., к.и.х.
Давлетов Санжар Ражабович, тар.ф.д.
Дурдиева Гавҳар Салаевна, арх.ф.д.
Дўсчанов Бахтиёр, тиб.ф.д., проф.
Ибрагимов Бахтиёр Тўлаганович, к.ф.д., акад.
Жугинисов Тангирберген Исаевич, б.ф.н., доц.
Жуманиёзов Зоҳид Отабоевич, ф.ф.н., доц.
Жуманов Мурат Арепбаевич, д.б.н., проф.
Кадирова Шахноза Абдухалиловна, к.ф.д., проф.
Каримов Улугбек Темирбаевич, DSc
Қутлиев Учқун Отобоевич, ф-м.ф.д.
Ламерс Жон, қ/х.ф.д., проф.
Майкл С. Энжел, б.ф.д., проф.
Махмудов Рауфжон Баходирович, ф.ф.д., к.и.х.
Мирзаев Сирожиддин Зайниевич, ф-м.ф.д., проф.
Мирзаева Гулнара Саидарифовна, б.ф.д.*

*Пазилов Абдуваеит, б.ф.д., проф.
Рахимов Раҳим Атажанович, т.ф.д., проф.
Рахимов Матназар Шомуротович, б.ф.д.,
проф.
Рашидов Негмурод Элмуродович, б.ф.н., доц.
Рўзбоев Рашид Юсупович, тиб.ф.д., проф.
Рўзметов Бахтияр, и.ф.д., проф.
Садуллаев Азимбой, ф-м.ф.д., акад.
Салаев Санъатбек Комилович, и.ф.д., проф.
Сапарбаева Гуландам Машариповна, ф.ф.ф.д.
Сапаров Каландар Абдуллаевич, б.ф.д., проф.
Сирожов Ойбек Очилович, с.ф.д., проф.
Сотилов Гойишназар, қ/х.ф.д., проф.
Тожибаев Комилжон Шаробитдинович,
б.ф.д., академик
Холлиев Аскар Эргашевич, б.ф.д., проф.
Холматов Бахтиёр Рустамович, б.ф.д.
Чўпонов Отаназар Отожонович, ф.ф.д., доц.
Шакарбоев Эркин Бердикулович, б.ф.д., проф.
Эрматова Жамила Исмаиловна, ф.ф.н., доц.
Эшчанов Рузумбой Абдуллаевич, б.ф.д., доц.
Ўразбоев Ғайрат Ўразалиевич, ф-м.ф.д.
Ўрозбоев Абдулла Дурдиевич, ф.ф.д.
Ҳажиева Мақсуда Султоновна, фал.ф.д.
Ҳасанов Шодлик Бекўлатович, к.ф.н., к.и.х.
Худайбергана Дурдона Сидиқовна, ф.ф.д.*

Хоразм Маъмун академияси ахборотномаси: илмий журнал.-№2/2 (98), Хоразм Маъмун академияси, 2023 й. – 126 б. – Босма нашрнинг электрон варианты - <http://mamun.uz/uz/page/56>

ISSN 2091-573 X

Муассис: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси минтақавий бўлими – Хоразм Маъмун академияси

МУНДАРИЖА
ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Alimxodjaeva N.E. Internetda tovar siyosati va xizmatlar bozorini rivojlantrish	5
Bakhtiyorov A. The current analytical summary of dynamic change in privatization in the case of Uzbekistan	7
Boboqulov S.B. Kommunal xizmat ko'rsatish tizimi rivojlanishining nazariy masalalari	13
Eshkurbonova F.B., Panjiyeva M.B. Surxondaryodagi maishiy chiqindi muammosi va ularning monitoringi	16
Pxamova Yo.S. Raqamli iqtisodiyot: tushunchasi, afzalliklari va amaliy ahamiyati	19
Kadirova L.A., Egamov B.N. Management of regional education taking into account regional infrastructure and demand in the labor market	22
Kurbanova M.X. Buxoroi sharifning tabarruk qadamjolarida xizmat ko'rsatishning tashkiliy mexanizmlari	28
Palvaniyazov A. Mintaqa iqtisodiy tizimini rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning o'rni	32
Shermuxeimedov B.U. Tijorat banklarida depozit operatsiyalarini holatini baholash va rivojlanish tendensiyalari	35
Алиева Э.А. Инновации: их современные функции	39
Аллаберганов З. Қишлоқ хўжалигида инновацион хизматлар инфратузилмасини ривожлантириш	42
Аминова М.С. Озиқ-овқат товарлари В2В бозорида сотиш тизимини ташкил этишнинг такомиллаштиришнинг айрим жиҳатлари	45
Асқарова Н.И. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни инновацион ривожлантиришнинг имитацион модели	49
Асраев У.М. Перспективы электронного бизнеса на основе цифровых технологий и цифровой экономики в нашей стране	53
Ачилов М.У. Мева-сабзавотчилик тармоғини модернизациялашнинг ўзига хос хусусиятлари ва унга таъсир этувчи омиллар таснифи	55
Егамбердиева Х.А. Темир йўл траснпорти эксплуатацион фаолияти самарадорлигини ошириш сифатида рақобатбардошлик кўрсаткичларини баҳолаш	58
Жалолов О.О. Интернет-реклама бозорининг иқтисодий таркибий қисмлари	62
Жўраева Д.Д. Чет эл тадбиркорлик фаолияти субъектларининг иқтисодий судларда тараф сифатида иштирокининг ўзига хос хусусиятлари	66
Зухуров К.З. Банк хизматлари соҳасида инновацион технологиялардан фойдаланиш	69
Исомиддинов Ю.Ю. Постмодерн социумда коррупцияга қарши курашнинг ижтимоий механизмлари	72
Кучкаров Б.К. Солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлашда учинчи шахс кафолатларини расмийлаштириш тартиби ва иқтисодий моҳияти	75
Марупов М.М., Ахмедов Д.Т., Юсуфхонов З.Ю. Моделирование объёма грузовых перевозок на основе рядов динамики	79
Матниезов Р.Р. Теория и перспективы развития цифровой экономики в Республике Узбекистан	82
Мухитдинов Ш.З. Ишлаб чиқариш корхоналарида рискларни бошқаришнинг асосий тамойиллари	85
Панжиева Н. Минтақа иқтисодиёт тармоқларида рақобатбардошликни оширишда инвестицияларни ўрнини баҳолаш	90
Рашидов Р.А. Кичик бизнеснинг ривожланишига таъсир этувчи омиллар ва тадбиркорлик моделлари	96
Сарсенбаев Б.А., Оспанова Ф.Б., Кулмуратова М.К., Джуманиязова Н.К. Перспективы развития рынка ценных бумаг в нашей стране	99
Сатторий Ф. Ташқи қарз ва иқтисодий ўсиш боғлиқлиги таҳлили	102
Таспанова А., Ережепова Б., Пирниязова Г. Корхонанинг айланма маблағларини молиялаштиришни такомиллаштиришнинг асосий муоммалари	106

REFERENCES:

1. "The Strategy of Actions on the Five Priority Development Areas of the Republic of Uzbekistan in 2017-2021". Decree of the President of the Republic of Uzbekistan, dated 07.02.2017, № UP-4947. [Electronic resource]. URL:lex.uz/docs/3107042. (Date of reference to the document 23.10.22)
2. Decree of the President of the Republic of Uzbekistan of July 11, 2019 N PP-4391 "On measures to introduce new principles of management in the system of higher and secondary special education". [Electronic resource].
3. URL:lex.uz/docs/4415487 (Date of reference to the document 23.10.22).
4. "The concept of development of the system of higher education of the Republic of Uzbekistan until 2030." from January 28, 2019, No. UP-644. [Electronic resource].
5. URL:https://nrm.uz/contentf?doc=602370_&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana (Date of reference to the document 23.10.22)
6. List of all universities in Uzbekistan for February 2022 [Electronic resource]. URL:https://yep.uz/2022/02/spisok-vseh-vuzov-uzbekistana-na-fevral-2022-goda/ (Date of access to the document 23.10.22).

UO'T 338.48

**BUXOROI SHARIFNING TABARRUK QADAMJOLARIDA XIZMAT
KO'RSATISHNING TASHKILY MEXANIZMLARI**

M.X. Kurbanova, tayanch doktorant, Buxoro Davlat Universiteti, Buxoro

Annotatsiya. Ushbu maqolada Buxoroning Islom tamaddunidagi ahamiyati o'rganilib, anbiyolar qadami yetgan maskan, avliyolarni yetishtirgan hudud sifatidagi roli tahlil qilingan, hududda Sharif shahar maqomiga mos turistik va diniy xizmatlar ko'rsatish orqali musulmon ahli orasida mintaqa mavqeini tiklash uchun taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: ziyorat, ziyoratchi, turizm, din, avliyo.

Аннотация. В данной статье изучено важность Бухары в исламской цивилизации, анализируется ее роль как святое места пророков и святых людей, даются предложения и рекомендации по восстановлению позиций региона среди мусульманского населения предоставляя туристические и религиозные услуги в регионе, подходящие для статуса Священный город.

Ключевые слова: паломничество, паломник, туризм, религия, святой.

Abstract. This article examines the importance of Bukhara in Islamic civilization, analyzes its role as a holy place of prophets and saints, provides suggestions and recommendations for restoring the position of the region among the Muslim population by providing tourism and religious services in the region, suitable for the status of a Holy City.

Keywords: pilgrimage, pilgrim, tourism, religion, saint.

“Hozirgi kunda milliy iqtisodiyotga yuqori daromad keltiradigan istiqbolli tarmoqlardan biri – bu turizmdir. O'zbekiston turizm sohasida ulkan salohiyatga ega bo'lgan davlat hisoblanadi... Samarqand, Buxoro, Toshkent shaharlaridagi muqaddas qadamjolar va yodgorliklarni ziyorat qilishdan iborat bo'lgan “Kichik haj” dasturini rivojlantirish va jadallashtirish zarur”.

*O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Sh.M. Mirziyoyev*

Kirish. Qadimgi zamonlardan Turon, Turkiston, Movarounnahr degan nomlar bilan atalib kelgan Markaziy Osiyo mintaqasi madaniy, ma'naviy va ilmiy merosining salmoqli qismi tasavvuf bilan bog'liqdir. Zero, xalqimiz turmush tarzi, madaniyati va ijtimoiy-falsafiy qarashlariga katta ta'sir o'tkazgan tasavvuf ajdodlarimizning diniy e'tiqodidan tortib ijodiy faoliyatining barcha qirralarigacha bo'lgan sohalar, jumladan, ilm-fan, adabiyot va san'atda u yoki bu darajada o'z aksini topdi.

VIII-XI asrlarda islom olamining boshqa yirik markazlari qatori Markaziy Osiyoda ham so'fiylik harakati ildiz otib, tasavvufning nazariy va amaliy asoslari shakllandi, XII asrdan boshlab

esa bu o'lkada, keyinchalik, butun islom dunyosida dong taratgan yassaviyya, xojagon-naqshbandiya, kubraviya, ishqiya kabi so'fiylik tariqatlari vujudga keldi. Bular orasida islom olamida birinchilardan bo'lib vujudga kelgan eng qadimiy va ko'p mamlakatlarga tarqalgan eng nufuzli tariqatlardan biri sifatida mashhur bo'lgan xojagon-naqshbandiya tariqati o'zining tarkidunyochilikni qoralovchi, insonparvarlik, vatanparvarlik va mehnatsevarlikni targ'ib etuvchi ilg'or ta'limoti bilan ajralib turadi.

Islomda Haj ziyoratini umummilliylashtirishdan tashqari bir necha ixtiyoriy ziyoratlarni, hududiy chegaralardagi ba'zi shaxslar, madaniyatlar va dinlarga aloqador bo'lgan muqaddas qadamjolarini ziyorat qilish maqsadi tobora ortib bormoqda. Ularning aksariyati islom avliyolari va shahidlari bilan bog'liq joylarga qaratilgan bo'lsa, butun musulmon olamida avliyolarning qabrlari mahalliy, mintaqaviy yoki milliy ziyoratgohlar bo'lib hisoblangan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. “Ziyorat” arabcha so'zdan olingan bo'lib “biror yerga yoki shaxs huzuriga, muqaddas joylarga, mozar va qabristonlarga borib, muayyan rasm-rusumlarni bajarib kelish” tushuniladi [1].

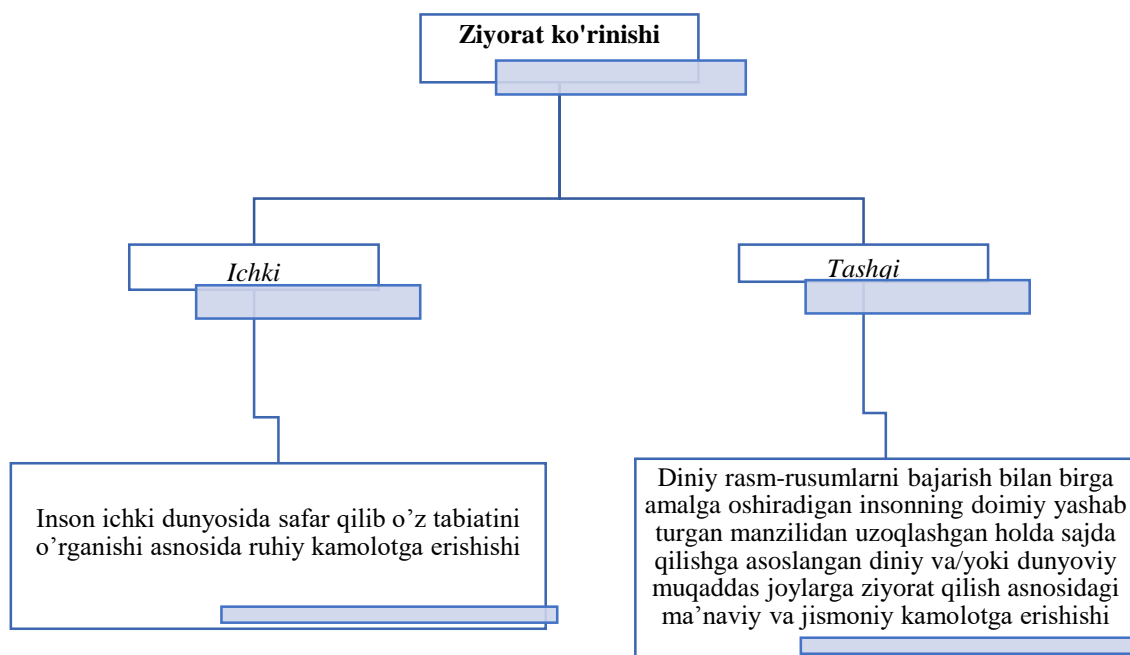
Ziyorat - bu odamlar odatdagi yashash joyini yashash uchun asosiy ehtiyoj bo'lmagan sabablarga ko'ra tark etadigan, ilohiyga muqaddas makon va vaqtni yo'qotgan sari yo'naltirilgan, diniy turistik sayohatga aylanadigan safar [2].

Tashqi safar o'z navbatida ichki safarni amalga oshirishga ko'maklashadi. Ichki sayohat jarayonida inson yomon xulqdan xushfellikka qarab harakatlansa, inson nopoklik holatidan poklik darajasiga ko'tariladi, qalb tozalanib, ruhiy xotirjamlikka erishiladi (1-chizmaga qarang).

Ziyoratchi - bu odatiy muhitdan tashqarida ma'lum bir joyga ziyorat qilish, hech qanday diniy yoki diniy bo'lmagan majburlashlarsiz, ammo ilohiy maqsadda tashrif buyuradigan kishi [4].

Ziyorat amalga oshiriladigan joy *ziyosatgoh* deb atalib, chet el olimlari uning ijtimoiy vazifasi nuqtai-nazridan unga turlicha ta'rif berganlar.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muqaddas diniy shaharlar quyidagilar bilan tavsiflanadi: 1) Islom shaharlarining hammasi ham muqaddas diniy shaharlar emas. Ulardan bazilari muqaddas, bazilari esa muqaddas emas; 2) Rasululloh sollallohu alayhi vassallam yoki imomlardan birining qabrlari majud bo'lgan barcha shaharlar muqaddas diniy shaharlardir; 3) Barcha ilk islomiy shaharlarining kelib chiqishi diniy omillarga borib taqaladi; 4) Muqaddas ziyoratgoh diniy xususiyatga ega bo'lgan barcha muqaddas shaharlarning paydo bo'lishiga sabab bo'lmagan. Aniqrog'i, ziyoratgohdan ham qadimiy shaharlar bor, lekin muqaddas ziyoratgoh unga diniy xususiyat bergan.

1-chizma. Ziyoratning uzviy tuzilishi bo'yicha tasniflanishi

Manba: Navro'z-zoda Z.B. “Turistik hududlar negizida ziyorat klasterlarini shakllantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari” mavzusidagi dissertatsiya aftoreferati asosida muallif ishlanmasi

“Ziyoratgoh” atamasiga olimlar tomonidan berilgan ta’riflar

Muallif	Ta’rifi
Arinze (1970)	Ruhlar maskani
Iroegbu (2009)	Ma’lum bir ma’bud, ajdod, qahramon, shahid, avliyo yoki shunga o’xshash shaxslarga bag’ishlangan muqaddas yoki tabarruk joy
Ojiekwe (2014)	Qo’rqvni yo’qotish va muammolarni hal qilish, javobsiz savollarga javob berish uchun hurmatli insoniy kuchlar bilan maslahatlashish joyi
Nwankwo, E. A., & Agboeze, M. U. (2016).	Ko’rinmas g’ayritabiiy mavjudotlarga ehtirom ko’rsatiladigan sajdagoh.

Manba: Tadqiqotlar asosida muallif ishlanmasi

Buxoro muzofotida insoniyat tarixining turli davrlarida yashagan aholi bosib o’tgan ulkan tarixiy yo’lning har bir bosqichi insoniyat tamadduning u yoki bu jabhasida o’zining nurli izlarini qoldirdi. IX asrdayoq “Qubbat ul-Islom”, keyinchalik “Buxoroi Sharif”, “Buxoroi-balogardon” unvoniga sazovor bo’lgan Buxoro o’rta asrlarda davlatchilikning yuksak namunalar, ilm-fan, madaniyat va hunarmandchilikning noyob durdonalarini yaratgan insonlar yurti sifatida ham dunyoni lol qoldirdi.

Buxoroning arabcha nomi - Foxira - Muhammad paygambarning duosini olgan muqaddas shaharlaridandir, unga farishta Jabroilning o’zi, tongda quyosh chiqadigan tomonda joylashgan, uzoq Xurosonning shahri haqida aytib bergan. Muhammad G’iyosiddin “G’iyosul lug’ot” kitobida shunday yozadi: “Buxoro Turon shaharlaridan birining nomi bo’lib, “ilm” ma’nosini bildiradi [7]. Shubhasiz, aynan shu sababli o’rta asrlardagi Buxoro Islomning markazlaridan biriga aylandi.

Abu Hafz Kabirning sharofatlaridan Buxoro “Qubbat ul-Islom” (Islom dinning gumbazi) unvoniga sazovor bo’lgan. Demak, ilmu irfon bu shaharni sharafligi, aziz etgan ekan. Rivoyatlarga ko’ra, Buxoro va uning atrofida yetti ming avliyo, alloma, zohid, rohib, oshiq, imom, muhaddis va shayxlar dafn etilgan. Buxoroda uchta payg’ambarning qabri bor, ular orasida Ayyub alayhissalom, Dovud alayhissalom va Xizr alayhissalom qadamjolari ham bor [8].

VIII asrdan boshlab Abu Hafs Kabir Buxoriy, Abduxoliq G’ijduvoni, Shayx Sayfiddin Boharziy, Bahouddin Naqshbandiy, Xoja Porso, Xoja Ismatulloh Buxoriy, Abu Bakri Isxoq Kalobodiy, Said Abulhasoni Poband va boshqa allomalar islom dini rivojiga beqiyos hissa qo’shdilar. Abu Hafs Kabirning shuhrati Buxoro va butun islom olamiga tarqaldi. Agar arab dunyosi ulamolari savolga javob topishda qiynalib qolishsa, o’sha muammoga yechim topish uchun Abu Hafs Kabir huzuriga bir kishini Buxoroga jo’natar edilar. Narshaxiy aytadiki, ziyoratchilar karvoni kelayotganda, karvondan bir kishi Abu Hafsning oldiga kelib, undan savol so’radi. Abu Hafs hayron bo’lib: - “Siz Iroqdansiz. Nega Iroq olimlaridan so’ramadingiz?”. – “Qoniqarli javob bera olmadilar, Buxoroga borib Abu Hafs yoki uning o’g’lidan so’rashimni, aniq javobni aytishlarini aytishdi”, - deb javob bergan ekan.

Hozirgi kunda ziyoratchilar bu joylarga turli sabablarga ko’ra tashrif buyurishadi: shifo topish, farzandli bo’lish umidida, kechirimlilik, tasalli topish, biznes yoki maktabda muvaffaqiyat qozonish, nizolarni hal qilish, nazrni bajarish, so’fiylarning ibodatlar va zikrlarida qatnashish, payg’ambarlarning tavalludini nishonlash. Ziyoratgohlarni ziyorat qilishda amalga oshiriladigan asosiy marosim tadbirlariga qabrni gullar, chiroqlar, rasmlar, xattotlik va mato qoplamalar bilan bezash, qabrni tavof qilish, qabrga tegish va o’pish, nazr qilish, rasmiy namoz va ixtiyoriy iltijolar, Qur’on tilovati, tantanali marosimlar, qurbonlik qilish, rizq tarqatish, sadaqa berish, musiqiy chiqishlar, zikrlar va sunnat kiradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ziyoratgohlarda xizmat ko’rsatishning tashkiliy mexanizmlari tahlilida tarixiylik, analiz, sintez, tizimli tahlil kabi usullardan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 19 maydagi “2017-2019 yillarda Buxoro shahri va Buxoro viloyati turizm salohiyatini tezkor rivojlantirish dasturi”ga bag’ishlangan qarorida Buxoro viloyatining turistik potensialini hisobga olgan holda turli chora-tadbirlar ishlab chiqilgan. Jumladan, yangi mehmonxonalar va *turizm infratuzilmalarini qurish*, umumiy ovqatlantirish tizimini takomillashtirish va turistlarning kechki bo’sh vaqtini mazmunli o’tkazish uchun sharoitlar yaratish, ...*madaniy meros obyektlarini qayta ta’mirlash, yangi turistik yo’nalishlarni tashkil etish va turizmning yangi turlarini rivojlantirish (gastronomik, ekologik,*

ekstremal, tibbiy va ilmiy turizm) kabi strategik yo'nalishlarda takliflar keltirilgan hamda qator loyihalar tasdiqlangan.

Mazkur qayd etilgan infratuzilmalarni rivojlantirish asnosida Buxoro viloyati hududida mavsumiylik muammosini sezilarli darajada kamayishiga erishish mumkin. Biroq, erkin turistik zona talablariga javob berish va shu asosda hududni rivojlantirish maqsadida yanada yangi turistik masulotlar taklifi, innovatsion g'oya va ishlanmalari talab etiladi.

XX asr boshlarida Buxoro hududida 232 ta masjid va xonaqoh mavjud edi. Bugungi kunda Buxoroda masjid va xonaqohlar - 65 ta (namozgox, jome' masjidi – 5 ta, xonaqoh - 20 ta, bozordagi masjidlar 7 ta, mahalla masjidlari 34 ta). Bundan tashqari, 29 ta madrasa binosida ham masjidlar mavjud. Madrasalar binosi 34 ta, shulardan ikkitasi XV asrda, beshtasi XVI asrda, XVII asrda, oltitasi XVIII asrda, 11 tasi XIX asrda, 7 tasi XX asr boshlarida barpo etilgan. Me'moriy obidalar xronologik ko'lami IX-X asrlar hamda XX asr boshlarini qamraydi.

Umuman olganda, Buxoro viloyatida 997 ta me'moriy va arxeologik yodgorlik mavjud bo'lib, ularning 660 tasi madaniy meros obyektini sanaladi. Shunday bo'lsada, tabarruk qadamjolar to'g'risidagi ma'lumot xalq orasida keng tarqalmagan. Shuning uchun, Buxoro shahri ichida “*Yetti Avliyo*” loyihasini ilgari surish mavjud masalani yechishga turtki bo'ladi. Bu yangi yo'nalish Buxoro Sharifida karomatga ega bo'lgan, nafaqat o'z davrining balki hozirgi zamonning ham tabarruk avliyolarini ziyoratidan tarkib topib, “*Buxoro Sharifning 7 Avliyosi*” deb nomlanadi. Ziyorat turizmining bu yo'nalishini amalga oshirishda hududda mavjud barcha ziyoratgohlarni o'rganib, yo'lga qo'yiladigan turistik marshrutning uzoq muddatli strategiyasini belgilash, O'zbekiston Respublikasi turizmni rivojlantirish Davlat qo'mitasi bilan hamkorlikda ushbu ob'ektlarda turistik infratuzilmani shakllantirib, yangi turistik yo'nalishni yo'lga qo'yish, turmahsulotni turistik bozorga olib chiqish, marketing tadqiqotlari o'tkazish orqali asosan ichki sayyohlarni jalb etish natijasida birinchidan, respublikamiz aholisi orasida tariximizni targ'ib qilish, ikkinchidan, turistik oqimni ko'paytirish orqali Buxoro viloyatidagi qisqa turistik mavsumni uzaytirishga erishish maqsad qilingan. Ziyoratgohlarga ham mahalliy aholi yagona tur yo'nalish sifatida emas, balki tashrif maqsadlaridan kelib chiqqan holda ziyorat qiladilar. Mazkur turmarshrutni yo'lga qo'yish natijasida ishning debochasi sifatida ta'kidlangan 7 ta avliyoni ziyorat qilishdan boshlab, keyinchalik uning ko'lamin kengaytirish, ya'ni ushbu marshrutning ijtimoiy-iqtisodiy samarasi aniqlanganidan so'ng boshqa yana yettita avliyolar bo'ylab turmarshrutni shakllantirish orqali ushbu “7 Avliyo” loyihasining uzluksiz faoliyatini ta'minlash strategik reja qilib belgilab olingan.

Xulosa qilib aytganda, Buxoroning tabarruk qadamjolari bo'ylab ziyorat turizmini rivojlantirish: **birinchidan**, milliy tariximiz ildizlari qayta tiklanishi, aholi orasida targ'ibot-tashviqot ishlari olib borilishi, ajdodlar merosi butunjahon ilm ahli orasida tadqiq qilinishi, ularning madaniy merosi umummillatlar orasida keng targ'ib qilinishi; **ikkinchidan**, ziyorat obyektlariga borish uchun infratuzilma yaxshilanishi, ziyoratgohlarda xalqaro andozalarga mos ravishda xizmat ko'rsatishni tashkil etilishi; **uchinchidan**, mavjud resurslardan foydalangan holda yangi turistik yo'nalish yaratilishi, natijada diniy turizm asnosida ichki va xorijiy sayyohlar qatnovi yo'lga qo'yilishi; **to'rtinchidan**, mahalliy sayyohlar soni oshishi hisobiga hududdagi turistik mavsumni uzayishiga, turmarshrutni tijoratlashtirishdan tushgan daromad evaziga yo'nalish ko'lami kengayishiga erishiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Islom ensiklopediyasi. Zuhridin Husniddinov tahriri ostida O'zbekiston milliy ensiklopediyasi» Davlat ilmiy nashriyoti, 2004.
2. Fernandes, C., Pimenta, E., Gonçalves, F., & Rachão, S. (2012). A new research approach for religious tourism: the case study of the Portuguese route to Santiago. *International Journal of Tourism Policy*, 4(2), 83-94.
3. Navro'z-zoda Z.B. “Turistik hududlar negizida ziyorat klasterlarini shakllantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari” mavzusidagi dissertatsiya aftoreferati. Urganch 2021.
4. Hernández-Ávila, I. (1996). *Tourism, Religion and Spiritual Journeys*. London, New York: Rutledge
5. Ezenweke, E., & Nwachukwu, C. (2017). The Instrumentality of African Shrines and Sacred Places to Sustainable Development in Africa: A Phenomenological Approach. *IGWEBUIKE: An African Journal of Arts and Humanities*, 3(5), 45-56.
6. Nwankwo, E. A., & Agboeze, M. U. (2016). Safety issues at selected shrines/sacred groves in Eastern Nigeria. *International Journal of Asian Social Science*, 6(1), 80-92.

7. Muhammad G'iyosiddin "G'iyosul lug'ot", jildi I, Dushanbe, "Adib", 1987. 119 b.

8. Sadridin Salim Buxoriy. Buxoroning tabarruk ziyoratgohlari. 9-bet.

UO'K 339.96

MINTAQA IQTISODIY TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING O'RNI

A.Palvaniyazov, o'qituvchi, Urganch davlat universiteti, Urganch

Annotatsiya. Ushbu maqolada mintaqaviy iqtisodiy tizimini rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning o'rni tahlil qilingan. Mintaqaviy iqtisodiy tizimini rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarga ta'sir qiluvchi omillar, investitsiyalar tasnifi bo'yicha xorijiy olimlar fikrlari o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Mintaqaviy iqtisodiy tizimi, investitsiya, chet el investitsiyalari, yashil investitsiyalar.

Аннотация. В данной статье проанализирована роль иностранных инвестиций в развитии региональной экономической системы. Изучены мнения зарубежных ученых о факторах, влияющих на иностранные инвестиции в развитии экономической системы региона и классификации инвестиций.

Ключевые слова: Региональная экономическая система, инвестиции, иностранные инвестиции, зеленые инвестиции.

Abstract. In this article was analyzed the role of foreign investments in the development of the regional economic system. The opinions of foreign scientists about factors affecting foreign investments in the development of the economic system of the region and classification of investments were studied there.

Keywords: Regional economic system, investment, foreign investment, green investment.

Iqtisodiy o'sishning eng muhim omillaridan biri bu investitsiyalar, xususan, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalardir. Raqobat kuchayib borayotgan kapital bozorlari sharoitida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish butun dunyo bo'ylab davlat siyosatida markaziy o'rinni egalladi. Investitsiyalarni rag'batlantirish agentliklarini tashkil etish to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha yetakchi siyosat tashabbuslaridan biri sifatida asta-sekin tarqalmoqda. Hududlarning investitsion jozibadorligini oshirishda qiyinchiliklarni bartaraf etishning eng maqbul yo'li ichki o'sish salohiyatini izlashdir. Shundan kelib chiqib, hududlarning investitsiyalarni jalb etilishini shakllantiruvchi omillarning aniq tizimini belgilash va ularni optimallashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Har bir mamlakatning hududiy siyosatini amalga oshirishda mintaqaning iqtisodiy tizimi muhim asos bo'lib hisoblanadi. Mintaqaviy iqtisodiy tizimi faoliyatiga ko'plab omillar ta'sir qilib, ularga iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy, geografik va boshqalar kiritiladi. Ulardan eng muhimi mintaqaning aksariyat quyi tizimlari rivojlanishida ishtirok qiluvchi takror ishlab chiqarish xususiyatini aks ettiruvchi kompaniyalarning kapitallashuv jarayonlari dinamikasi hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026 yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" to'g'risidagi PF-60 sonli farmoni doirasida mamlakatimiz taraqqiyotini belgilovchi 100 ta maqsad ishlab chiqildi. Ushbu strategiyaning 26-maqsadida "Mamlakatda investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish, kelgusi besh yilda 120 milliard AQSh dollari, jumladan 70 milliard dollar xorijiy investitsiyalarni jalb etish choralarini ko'rish"[2] vazifasi qo'yilgan. Hududlarda tub o'zgarishlarni chuqurlashtirish, ularning iqtisodiy salohiyatini yuksaltirish, investitsiya jozibadorligini oshirish, investitsiya jarayonlarini rivojlantirish, mavjud va potensial investitsiya resurslarini to'plash, taqsimlash va boshqarish bilan bog'liq muammolarni hal etishda mintaqaviy iqtisodiy tizimning barqarorligi va jahon iqtisodiy tizimi talablariga mosligi dolzarb masala hisoblanadi. "Xorijiy investitsiyalar qabul qiluvchilarning iqtisodiyotni tarkibiy qayta tashkil etish imkonini berib, xorijiy investitsiyalar ko'rinishida katta iqtisodiy foyda oladi, bandlikning o'sishi, ish haqini oshirish va mehnat unumdorligini oshiriradi. Shuningdek, strategik pozitsiyalardan foydalanish, xorijiy investitsiyalar milliy iqtisodiyotning jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvining eng samarali usullaridan